

ברית מילה

וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב, ג)

רבי חיים ברלין גאב"ד מוסקבה, בהיותו בערוב ימיו בירושלים, רגיל היה לקרוא בתורה בבית מדרשו מידי שבת בשבתו, כשהוא קורא בנעימות מיוחדת ובדקדוק רב. רבים מבני ירושלים באו להתפלל בבית מדרשו אך ורק כדי לשמוע את קריאתו.

בהגיע שבת חול המועד פסח, נהרו המונים לבית מדרשו על מנת לשמועו קורא את מגילת "שיר השירים" בלהט נפש ובהשתפכות אהבה. במיוחד כשהגיע לפסוק: "הנך יפה רעיתי, הנך יפה, עיניך יונים", היה קורא בהתלהבות גדולה ומתמוגג בדמעות שלישי.

תלמיד קרוב היה לו לרבי חיים ברלין, והוא רבי אריה לוי. רבי אריה לוי כתלמיד קרוב, החליט שנה אחת לשאול את רבו מהי הסיבה לכך שכשמגיע לפסוק זה מידי שנה בשנה, מתמוגג הוא בדמעות שלישי, והלא פסוק זה מתאר כה יפה את האהבה השוררת בין הקב"ה לכנסת ישראל?

הבה אספר לכם את העניין, ענה רבי חיים ברלין, בהיותי רב במוסקבה, נכנס אלי פעם יהודי וביקש לדבר איתי ביחידות. חשבתי לעצמי, מי יודע לאיזו צרה נקלע אותו יהודי, עד שמתבייש לדבר בנוכחות אנשים זרים. נכנסנו לחדר צדדי, ומה הופתעתי שכל "סודו" הכיל הודעה, שאשתו ילדה בן זכר למזל טוב. והוא בא להזמיני למול אותו (רבי חיים ברלין ידוע היה כמוהל מומחה ובהיותו גאב"ד מוסקבה, מל רבים מילדי ישראל).

שאלתי כמובן את אורחי, הגד נא לי יקירי מה הסודיות שבדבר, הרי רבים מלים את בניהם, כדת משה וישראל, ומה יש כל כך להסתיר?

להוי ידוע למר - השיב לי, שאני גר בסביבת גויית לחלוטין, ואף אחד משכני וממכרי אינו יודע שאני יהודי. אני בעל בית מסחר גדול לצרכי דת נוצריים, וכמובן שאם יודע שיהודי אני, אאבד את פרנסתי המרווחת (מוסקבה בימים ההם היתה עיר פרובסלבית אדוקה, ומלאה כנסיות). וכמו כן, מי יודע אם אין חשש לחיי, ועל כן בבואי להזמין את כבוד הרב למול את ילדי, הנני גם שואל עצה איך אפשר לסדר את הברית כך שאף אחד לא ירגיש בדבר.

כמובן, שבמקרה כזה לא היה מקום לחשוב על קיום המצוה בהידור, במנין עשרה ובסעודת מצוה כנהוג בישראל, ולכן אמרתי לו שהוא יהיה מוכן להיות הסנדק, להחזיק את הילד על ברכיו, ואז נוכל לסדר את ברית המילה לבדנו.

לא אוכל, רבי - השיבני אותי יהודי בבהלה - לב רך לי ולא אוכל להסתכל בפצוע, ואיך אוכל לראות כשימולו את בני הרך ושמה ירעדו ידי וישמט הילד מחיקי.

שאלתיו עוד כמה פרטים אודות מצבו, מקום דירתו וכדומה, ויעצתיו כך: ראשית, לשלוח לאותם ימים את כל המשרתות הנכריות הנמצאות בביתו, כדי שלא יראו מה עושים שם. שנית, היות ונמצא בעיר רופא יהודי מנתח מפורסם, שאף רבים מגויי העיר מזמינים אותו, יזמינו ליום השמיני המיועד להיות נוכח בזמן הברית, ולשכנוי יספר שנתגלה בתינוק פגם גופני וזקוק הוא לניתוח קל. ואני אבוא עם הרופא לזמן המיועד. הרופא יהיה הסנדק ואני המוהל. והרופא יוכל אח"כ לבקר כמה פעמים בביתו לפקח על ריפוי המילה, והכל יבוא על מקומו בשלום.

ביום המיועד, בא אותו יהודי להובילני לביתו יחד עם אותו רופא מנתח מפורסם. עברנו רחובות ואיזורים שבכל שנות ישיבתי במוסקבה, לא היתה לי הזדמנות לעבור שם, כי לא דרכה שם אף פעם רגל יהודית. הגענו לביתו שהיה מסודר בנוסח אצילים כשאין בו שום סימן מסימני היהדות, ובו פסלים למיניהם וצרכי דת נוצריים רבים. סידרנו את הברית כהלכתו, כשהרופא היה הסנדק ואני המוהל. כשנפרדתי ממנו בקשתיו לסור אלי ביום השלישי למילה, כדי להודיע לי מה שלום הילד.

לאחר שלושה ימים הגיע אותו יהודי לביתי, ומכיון שחשד בי שהזמנתי אותו לביתי כדי לשלם לי שכר טירחה, הושיט לי שטר של עשרה רובלים. כמובן ששרבתי לקבל. והוא חשב שאינני מסכים לסכום זה ועל כן הוסיף על הסכום. עד שהצלחתי לשכנעו, שהנני מסרב באמת לקבל שכר טירחה בעד מצוה זו. אמנם גיליתי לו את כוונתי האמיתית בכך שהזמנתי אותו לבוא אלי, מאחר ורצוני עז לדעת מה הסיבה

ברית מילה

שהניעה אותו לקיים את הברית במסירות נפש, למרות שלאחר שיחתי עמו וביקורי בביתו הנני רואה, שאין לו שייכות כלל וכלל ליהדות!?

לשמע דברי אלו החלו עיניו להוריד דמעות. ובראש מורכן אמר: יודעני רבי, שהתרחקתי ממקור מחצבתי, ולפעמים לבי עלי דווי, אולם לפי מצבי אינני יודע אם כבר אוכל לשוב בתשובה שלימה... וכאן החל לבכות בדמעות שליש - לאחר שנרגע קמעא, המשיך, חושבני כמו כן שבני זה הרך הנימול יהיה כתוצאה ממצב זה רחוק עוד יותר ממני מהיהדות, שכן אני לכל הפחות בצעירותי גדלתי בבית הורי כיהודי לכל דבר, אולם, בני, לא יכיר כלל שום סימן של חיי יהדות. אבל בכל זאת הרי יתכן -אמנם באופן מוזר ביותר - שבני זה כשיגדל, יזדמן שיכיר חיי יהודים ויהדות, ואולי יתעורר בו הניצוץ וירצה להיות יהודי, על כן אינני רוצה לחסום בפניו את הדרך לשוב למקור מחצבתו - דבר שיקשה אם לא יהיה נימול. על כן התאמצתי בכל כוחי למולו, שתהיה הדרך פתוחה לפניו, ויוכל בקלות לשוב למקור מחצבתו.

כשהגיע רבי חיים ברלין לסיום הסיפור, החל שוב מתרגש עד לדמעות והוסיף: במאורע זה התפרש לי מאמר חז"ל על הפסוק הנ"ל: "הנך יפה רעיתי, הנך יפה עיניך יונים". שהייתי מתקשה להבינו בכל ימי חיי.

חז"ל דרשו את כפילות המילים "הנך יפה" כך: "הנך יפה לפני החטא, והנך יפה לאחר החטא". והדבר בלתי מובן כלל, מה היופי שלאחר החטא? אולם במאורע הנ"ל התבהרה לי כוונתם והתשובה היא בסיפא דקרא "עיניך יונים".

אחת מסגולותיה הטבעיות של היונה היא, שאינה מתרחקת מקינה מרחק כזה שלא תדע את דרכה חזרה, ואת זה אנו למדים מסוגיא במסכת בבא בתרא דף כ"ג.

זהו מה שאמרו חז"ל: "הנך יפה לאחר החטא" סיים רבי חיים ברלין - בן ישראל אף שחטא והתרחק מרחק רב כל כך ממקור מחצבתו, בכל זאת עדיין מפנה ראשו לאחוריו ומשתדל במסירות נפש שלא יאבד דרכו לגמרי בחזרה לקינו. ואם לא הוא, אז לכל הפחות זרעו יוכל לשוב ליהדות. וזהו השבח של "עיניך יונים", שגם היהודים הרחוקים ביותר ואפילו המומרים רחמנא ליצלן נאחזים במיצוות מילה או מזוהר בר מצווה יום כיפור או לא אוכלים חמץ בפסח משהוא ששייכו אותם ליהדות למרות שהם רחוקים ממנה (מורשת אבות).